Dr hab. Jakub Kraciuk prof. SGGW
Katedra Ekonomii Międzynarodowej
i Agrobiznesu
Instytut Ekonomii i Finansów
SGGW w Warszawie

Warszawa, 06.06.2022

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Konrada Rojka

„Zmiany międzynarodowej konkurencyjności gospodarek Polski i Niemiec po wejściu Polski do Unii Europejskiej"

napisanej pod kierunkiem promotora naukowego dr hab. Anny Heleny Mężyk, prof. UTH Radom oraz promotora pomocniczego dr Izabeli Młynarzewskiej-Borowiec na Uniwersytecie Techniczno-Humanistycznym im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Celem recenzji jest ocena, czy rzeczona rozprawa doktorska spełnia wymogi stawiane w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym (Dz.U. z 2007r. poz. 1789) w związku z art. 179 z dnia 3 lipca 2018r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018r. poz. 1669).

1. Wybór tematu i założenia badawcze

Konkurencyjność międzynarodowa jest kategorią ekonomiczną i jednym z najczęściej używanych kompleksowych mierników wykorzystywanych do oceny stanu gospodarki narodowej, perspektyw jej rozwoju, jak również skuteczności prowadzonej przez rząd polityki gospodarczej. Pomimo dużego znaczenia tej kategorii ekonomicznej, nie posiada ona jednoznacznej i powszechnie przyjętej definicji. W rezultacie nie istnieje w badaniach ekonomicznych przyjęta i powszechnie akceptowana, jednolita metodyka pomiaru tego zjawiska, co przyczynia się do trudności w jego analizie i rozbieżności w ocenie wyników pomiaru. Dlatego też istnieje potrzeba dyskusji naukowej w tym zakresie pozwalającej na przedstawienie i ocenę stanowisk różnych badaczy ukazujących od strony koncepcyjnej oraz metodycznej zjawisko konkurencyjności. Autor w swoim opracowaniu włączył się w tę ważną dyskusję podejmując również próby definicji konkurencyjności międzynarodowej. Trudno się jednak z pełni zgodzić z Autorem, który twierdzi, że praca wypełnia istniejącą lukę badawczą w zakresie definicji i metodyki pomiaru konkurencyjności. Autor nie wprowadził powszechnie

Otrzymałam, dn. 09.06.2022
L. dz. .....
Sekcja Rozwoju Kadry Naukowej

akceptowanej, jednolitej metodyki pomiaru tego zjawiska i nie zmniejszył trudności w jego analizie oraz rozbieżności w ocenie jego wyników pomiaru. Niewątpliwie jednak dokonał bardzo szerokiego przeglądu metod, mierników i wskaźników służących definiowaniu i wykorzystywanych do pomiaru konkurencyjności międzynarodowej, dokonał krytycznej oceny metod pomiaru konkurencyjności, prowadząc w przygotowanej pracy dyskusję naukową ale przede wszystkim dokonał bardzo kompleksowego porównania konkurencyjności gospodarki Polski i Niemiec wypełniając w tym zakresie lukę badawczą. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, proponowaną tematykę pracy uznaję za interesującą i aktualną zarówno dla rozwoju nauki, jak również z punktu widzenia jej wymiaru praktycznego.

Głównym celem badawczym dysertacji była ocena zmian międzynarodowej konkurencyjności gospodarki Polski oraz identyfikacja czynników ją determinujących w porównaniu z międzynarodową konkurencyjnością gospodarki Niemiec w latach 1995-2004 i 2004-2018. Dla osiągnięci głównego celu pracy Autor sformułował następujące cele szczegółowe:

1. Ocena międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarki Polski w porównaniu z gospodarką Niemiec w badanym okresie.
2. Ocena międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarki Polski w porównaniu z gospodarką Niemiec w badanym okresie.
3. Identyfikacja czynników kształtujących międzynarodową konkurencyjność gospodarek Polski i Niemiec w badanym okresie.
4. Identyfikacja czynników mogących zwiększyć międzynarodową konkurencyjność gospodarki Polski.

Cele pracy nawiązują do jej tematu i wpisują się w problematykę i tematykę ocenianej rozprawy, mają charakter rzeczowy, odpowiedni do poziomu i zakresu prowadzących rozważań, umożliwiają jednocześnie osiągnięcie celu głównego. Moje wątpliwości budzi zasadność przedstawienia zarówno problemów badawczych jak i celów. W przedstawionych celach pracy, zarówno głównym jak i szczegółowych Autor powtórzył sformułowane wcześniej w formie pytań problemy badawcze.

Autor poddał w pracy weryfikacji następującą hipotezę główną:
Międzynarodowa konkurencyjność polskiej gospodarki uległa poprawie po akcesji do UE, przez co zmniejszył się dystans w stosunku do gospodarki Niemiec. Nadal jednak istnieją czynniki, których zmiany mogą skutkować wzrostem międzynarodowej konkurencyjności gospodarki Polski. W celu przeprowadzenia procesu weryfikacji hipotezy głównej rozprawy Autor sformułował trzy hipotezy szczegółowe:

1. *Międzynarodowa pozycja konkurencyjna Polski była w całym badanym okresie niższa od pozycji Niemiec, jednakże dystans między tymi krajami uległ zmniejszeniu.*
2. *Największe różnice między pozycją konkurencyjną Polski i Niemiec wystąpiły w badanym okresie w pozycji w handlu międzynarodowym, zaś najmniejsze w zakresie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.*
3. *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna Polski była w całym badanym okresie mniejsza od zdolności gospodarki Niemiec. Charakteryzowała się jednak większą dynamiką zmian.*
4. *Istotny statystycznie wpływ na kształtowanie międzynarodowej pozycji konkurencyjnej Polski w badanym okresie miały czynniki niezwiązane z długoterminowymi strategiami gospodarczymi, tak jak było to w przypadku Niemiec.*
5. *Pomimo różnego tempa i poziomu rozwoju gospodarek Polski i Niemiec, istnieją podobieństwa w czynnikach kształtujących ich międzynarodową konkurencyjność.*

Hipotezy badawcze korespondują z postawionymi celami i pozwalają na skonkretyzowanie rozwiązania podjętego problemu badawczego. Zastrzeżenie budzi jednak złożoność hipotezy głównej, co utrudnia jej jednoznaczna weryfikację.

Realizacji celów i weryfikacji hipotez pracy podporządkowano **zakres badań** oraz dobór **metod i narzędzi badawczych**. Uwzględniając różnice występujące między Polską i Niemcami Autor na początku dokonał analizy pozycji konkurencyjnej i jej zmian w obu krajach a następnie zbadał czynniki kształtujące tę pozycję, czyli czynniki międzynarodowej zdolności konkurencyjnej. Za punkt wyjścia do analizy przyjął rok 1995, czyli rozpoczęcie oficjalnych starań o przyjęcie Polski do Unii Europejskiej. Ważnym momentem w badaniach był również rok akcesji Polski do struktur europejskich. Pozytywnie oceniam objęcie badaniem 24 lata (1995-2018), ponieważ pozwoliło to na uwzględnienie zarówno czynników wewnętrznych kształtujących zdolności konkurencyjne analizowanych krajów, jak i zewnętrznych i ocenę ich wpływu na zmiany międzynarodowej konkurencyjności gospodarek Polski i Niemiec. Przyjęty zakres czasowy badań umożliwił wskazanie zarysowujących się tendencji i dynamiki zmian analizowanych zjawisk. Doktorant wykorzystał w pracy różne metody badawcze. Pierwszą z nich była metoda analizy krytycznej krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu, zastosowana do oceny stanu wiedzy w zakresie podjętego problemu badawczego i stosowanej metodyki badania międzynarodowej konkurencyjności gospodarki. Kolejną zastosowaną metodą badawczą była metoda badania dokumentów źródłowych. Analizie poddano m.in. dane statystyczne uzyskane z baz danych oraz publikacji takich instytucji, jak: Główny Urząd

Statystyczny, Światowe Forum Ekonomiczne i in. Pozwoliło to na ewaluację wstępnych, opisowych, a także ilościowych informacji o badanym zjawisku. Następnie Autor wykorzystał analizę porównawczą i analizę przyczynowo-skutkową. Zastosowana metoda analizy statystycznej posłużyła do gromadzenia i porządkowania informacji oraz danych dotyczących badanego zjawiska. Bazowanie na konkretnie wyodrębnionych cechach zbiorów elementów statystycznych umożliwiło sformułowanie odpowiednich wniosków. Kluczową rolę w badaniach odegrała także metoda analizy ekonometrycznej, w której Autor wykorzystał modele ekonometryczne składowych międzynarodowej konkurencyjności gospodarek Polski i Niemiec. Wybrane do analizy metody i narzędzia badawcze oceniam pozytywnie.

2. Struktura pracy i zawartość merytoryczna

Rozprawa doktorska mgr Konrada Rojka składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz wniosków i rekomendacji dla sfery polityczno-gospodarczej. Łącznie z aneksem rozprawa liczy 378 stron. Bibliografia obejmuje 232 pozycje, oraz 22 źródła internetowe. Ponad dziewięćdziesiąt pozycji literatury jest w języku angielskim. W pracy zamieszczono 48 tabel oraz 67 rysunków, 18 wzorów i 6 załączników, których umiejętne i prawidłowe rozmieszczenie znacznie wzbogaciły wysoką wartość poznawczą pracy, jednocześnie ułatwiając jej odbiór i przekaz. Praca rozpoczyna się od wstępu zawierającego uzasadnienie wyboru tematu pracy, przewodnią teorię ekonomiczną, zagadnienia metodyczne, problemy badawcze, przedmiot badań, cele, hipotezy badawcze oraz zakres i strukturę pracy – 11 stron;

Rozdział 1. – Podejście do definiowania i determinanty międzynarodowej konkurencyjności gospodarki – 55 stron;

Rozdział 2. – Czynniki determinujące kształtowanie się międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. Metody analizy i mierniki – 56 stron;

Rozdział 3. – Analiza zmian międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarek Polski i Niemiec – 20 stron;

Rozdział 4. – Analiza zmian międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarek Polski i Niemiec – 159 stron;

Rozdział 5. – Wpływ składowych i czynników międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarek Polski i Niemiec na ich międzynarodową pozycję konkurencyjną w świetle analizy ekonometrycznej– 16 stron;

Rozprawę kończą: wnioski i rekomendacja dla sfery polityczno-gospodarczej, bibliografia, odpowiednie spisy oraz załączniki.

Oceniając strukturę pracy można stwierdzić, że jest ona zgodna z regułami metodycznymi przyjętymi w naukach ekonomicznych. Pewnym mankamentem pracy jest brak szerszego i bardziej dogłębnego osadzenia pracy w teoriach ekonomicznych. Wprawdzie Autor przedstawił we wstępie teorie ekonomiczne, w których osadzona jest tematyka rozprawy ale jest to zdecydowanie zbyt ubogie, a poza tym powinno się raczej teorie te przedstawić w pierwszym teoretycznym rozdziale. Omawiając strukturę pracy należy wziąć pod uwagę to, iż objętość poszczególnych rozdziałów powinna być proporcjonalna, czyli zbliżona do siebie. Słabością pracy jest fakt bardzo dużej dysproporcji pomiędzy niektórymi rozdziałami, a szczególnie pomiędzy rozdziałem trzecim liczącym 20 stron i rozdziałem czwartym liczącym 159 stron.

W **rozdziale pierwszym** Autor przedstawił istotę międzynarodowej konkurencyjności oraz jej składowe. Opisał różnice między konkurencją, konkurencyjnością i przewagą konkurencyjną, a także ukazał różne ujęcia tego zagadnienia w badaniach autorów zagranicznych i polskich oraz podmiotów instytucjonalnych. Autor przedstawił wiele definicji międzynarodowej konkurencyjności w podziale na definicje syntetyczne i wieloczłonowe. Dzięki dogłębnej literaturze przedmiotu podjął się również próby sformułowania definicji autorskich przedstawiając w pracy zarówno autorską definicję syntetyczną jak i wieloczłonową. Ważną częścią tego rozdziału było również przedstawienie przez Autora krytycznych stanowisk oraz wątpliwości związanych z koncepcją konkurencyjności gospodarki. W części dotyczącej składowych międzynarodowej konkurencyjności wyszczególnił składowe o charakterze czynnikowym i wynikowym oraz związki i zależności między nimi. Pierwszy rozdział oceniam umiarkowanie pozytywnie. Mocną stroną tego rozdziału jest bardzo obszerny przegląd definicji międzynarodowej konkurencyjności z ich zróżnicowanym podziałem, sformułowanie definicji autorskich oraz przedstawienie różnych podejść do definiowania pomiaru międzynarodowej konkurencyjności, również tych podejść krytycznych. Rozdział ten zyskałby, gdyby Autor charakteryzując konkurencyjność międzynarodową odniósł się do teorii ekonomicznych. W podrozdziale 1.1.2 Autor stwierdza, że „W analizach międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej wykorzystuje się m.in. dorobek teorii i polityki handlu międzynarodowego, wzrostu i rozwoju gospodarczego, międzynarodowej wymiany czynników wytwórczych oraz lokalizacji działalności gospodarczej na świecie. Przyczyniło się to do powstania licznych ujęć definicyjnych tego zagadnienia." Zasadnym byłoby, aby przedstawione przez Autora różne podejścia do definiowania konkurencyjności i różne jej definicje były przyporządkowane wymienionym teoriom ekonomicznym.

W **rozdziale drugim** Autor przedstawił czynniki determinujące kształtowanie się międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej oraz metody i mierniki jej analizy. Dokonał charakterystyki zarówno czynników wewnętrznych, na które dany kraj ma wpływ, jak i zewnętrznych, czyli niezależnych od danego kraju. Następnie dokonał podziału czynników determinujących międzynarodową konkurencyjność na podażowe i popytowe oraz dokonał ich charakterystyki. Analizie poddał również czynniki wpływające na sferę realną i instytucjonalną. Ważnym zagadnieniem w analizie czynników kształtujących międzynarodową konkurencyjność gospodarki narodowej jest sprawność określonego systemu gospodarczego oraz szeroko rozumianego systemu polityczno-gospodarczego. Wpływa ona pozytywnie bądź negatywnie na możliwości rozwoju międzynarodowej zdolności konkurencyjnej, a co za tym idzie międzynarodowej konkurencyjności. Autor przedstawił czynniki konkurencyjności systemowej na różnych poziomach, począwszy od poziomu meta poprzez poziomy makro i mezo aż do poziomu mikro. Przedstawił też elementy systemu instytucjonalno-regulacyjnego gospodarki, a także czynniki społeczno-polityczne, co pozwoliło mu na dokonanie charakterystyki systemu gospodarczy kraju, który stanowi ważny czynnik warunkujący sprawność gospodarowania, jak również kształtowania się międzynarodowej zdolności konkurencyjnej i międzynarodowej konkurencyjności. W dalszej części tego rozdziału Autor dokonał przeglądu metod analizy i mierników międzynarodowej zdolności konkurencyjnej oraz międzynarodowej pozycji konkurencyjnej. Mierniki międzynarodowej zdolności konkurencyjnej podzielił na statyczne i dynamiczne, *ex post* i *ex ante*, cenowe i pozacenowe, cząstkowe i syntetyczne. Podkreślił znaczenie syntetycznych mierników wykorzystywanych do analizy międzynarodowej zdolności konkurencyjnej, a przede wszystkim magicznego czworoboku, magicznego pięciokąta. Przedstawił też i scharakteryzował ukazujące się okresowo opracowania prezentujące syntetyczne mierniki odnoszące się do znacznej liczby krajów, a wśród nich te najbardziej popularne okresowe raporty Międzynarodowego Instytutu Zarządzania Rozwojem *(International Institute for Management Development)* oraz Światowego Forum Ekonomicznego (*World Economic Forum*), jak też wiele innych indeksów i rankingów międzynarodowej zdolności konkurencyjnej krajów. W ostatniej części drugiego rozdziału Autor przedstawił różne wskaźniki służące do oceny międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarki w krótkim i długim okresie, dzieląc je na wskaźniki mikro i makroekonomiczne. Rozdział ten oceniam pozytywnie. Co warte podkreślenia Autor dokonał w nim kompleksowej charakterystyki czynników determinujących kształtowanie się międzynarodowej konkurencyjności gospodarki narodowej. Przedstawił też bardzo wiele mierników i wskaźników zdolności konkurencyjnej i pozycji konkurencyjnej krajów,

dokonując też oceny ich przydatności do analizy międzynarodowej konkurencyjności. Wątpliwości budzi potrzeba przedstawiania przez Autora tak licznych mierników i wskaźników. Uważam, że Autor powinien raczej dokonać analizy tych mierników, które zostały wykorzystane w części analitycznej pracy, co skróciłoby bardzo obszerną pracę.

W kolejnym **trzecim rozdziale** Autor przedstawił wyniki analizy międzynarodowej pozycji konkurencyjnej gospodarki Polski i Niemiec w latach 1995-2004 i 2004-2018. W ramach tej części pracy Autor zbadał poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, pozycję w handlu międzynarodowym oraz pozycję technologiczną i innowacyjną obu gospodarek. Analizując poziom rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i Niemiec Autor uwzględnił następujące wskaźniki: wartości PKB i PKB per capita, tempo wzrostu gospodarczego, stopa bezrobocia, stopa inflacji, *Human Development Index (HDI)* oraz jego składowe. W przypadku analizy pozycji w handlu międzynarodowym obu krajów Autor uwzględnił takie wskaźniki jak: udziały w światowym eksporcie i imporcie towarów i usług oraz saldo obrotów towarami i usługami. Pozycję technologiczną i innowacyjną Polski i Niemiec Autor porównał wykorzystując takie wskaźniki jak: eksport zaawansowanych technologii, liczba wniosków patentowych, liczba wniosków o znak towarowy, artykuły publikowane w czasopismach naukowych i technicznych. W każdym z uwzględnionych miernikach lub wskaźnikach Autor ukazał miejsce Polski i Niemiec na świecie, a następnie porównał przewagi Niemiec i Polski w przedstawionych rankingach, ukazując te przewagi w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego, pozycji w handlu międzynarodowym oraz pozycji technologicznej i innowacyjnej obu gospodarek. Przedstawione w tym rozdziale wyniki badań są interesujące ale ukazanie miejsca analizowanych krajów w różnych rankingach w większym stopniu ma charakter publicystyczny niż naukowy. Brakuje w nim przedstawienia wartości różnych miar charakteryzujących pozycję konkurencyjną Polski i Niemiec. Natomiast rozdział ten jest najkrótszy i ma niejaki charakter wprowadzający do dalszych badań.

W **rozdziale czwartym** Doktorant dokonał analizy międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarek Polski i Niemiec w latach 1995-2004 i 2004-2018. Na początku rozdziału przedstawił wyniki badań dotyczących ogólnego rozwoju gospodarczego krajów. Do analizy przyjął wskaźnik tempa wzrostu PKB, poziomu zatrudnienia i poziomu inflacji oraz stan bilansu płatniczego. W celu dokładniejszej analizy sytuacji makroekonomicznej badanych krajów Autor wykorzystał pięciokąt stabilizacji makroekonomicznej (PSM) dokonując szczegółowej charakterystyki wskaźników składających się na PSM. Wskaźniki te zostały odpowiednio wyskalowane i ujęte w pięć wierzchołków tego pięciokąta. Wyskalowanie posłużyło temu, by bardziej korzystne kształtowanie się danych wskaźników było obrazowane

przez punkty zlokalizowane dalej od centrum pięciokąta. Model pięciokąta stabilizacji makroekonomicznej pozwolił Autorowi na wyodrębnienie pola stabilizacji makroekonomicznej Polski i Niemiec zależnego od czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Następnie Autor w bardzo obszerny sposób przedstawił mierniki konkurencyjności systemowej, ukazując: wskaźnik wolności gospodarczej *(IEF)* i jego elementy, indeks ubóstwa *(MI)*, indeks niepopularności u wyborcy (*UPI*), wskaźnik rozwoju społecznego *(HDI)* i jego elementy, a także wskaźniki rozwoju społecznego uwzględniające zróżnicowania społeczne ze względu na płeć *(GDI)*, oraz uwzględniający nierówności *(IHDI)*. Następnie przy pomocy licznych mierników i wskaźników Autor przedstawił przyczyny i stopień zaangażowania analizowanych krajów w międzynarodową wymianę dóbr i usług, a także ukazała przewagi eksportowe Polski i Niemiec oraz stan handlu wewnątrzgałęziowego. Bardzo ważnym elementem kształtowania się międzynarodowej konkurencyjności gospodarki kraju jest umiejętność efektywnego zwiększania jej atrakcyjności dla mobilnych czynników wytwórczych. W celu zbadania tego zjawiska Autor dokonał analizy wyposażenia gospodarek Polski i Niemiec w zasoby kapitału inwestycyjnego i kapitału ludzkiego oraz zbadał jakość tych czynników produkcji. Dokonał też obszernej analizy czynników determinujących rozwój własnych czynników produkcji w analizowanych krajach oraz czynników wpływających na napływ tych czynników produkcji z zagranicy. W kolejnym podrozdziale Autor dokonał analizy konkurencyjności technologicznej analizowanych krajów wykorzystując w tym celu mierniki pogrupowane w następujące obszary tematyczne: finansowanie B+R, kapitał ludzki w obszarze *high-tech*, eksport usług i towarów *high-tech* oraz absolutne i względne rozmiary zgłoszeń patentowych i licencyjnych. W kolejnej części czwartego rozdziału Autor przedstawił międzynarodową zdolność konkurencyjną gospodarek Polski i Niemiec w świetle rankingów instytucji międzynarodowych. W tym celu wykorzystał okresowe raporty Światowego Forum Ekonomicznego *(World Economic Forum)* oraz Międzynarodowego Instytutu Zarządzania Rozwojem *(International Institute for Management Development)*. Przedstawił pozycję analizowanych krajów w rankingach *Global Competitiveness Report - GCR* Światowego Forum Ekonomicznego oraz *IMD World Competitiveness Ranking* Międzynarodowego Instytutu Zarządzania Rozwojem. Dodatkowo przedstawił wartości niektórych wskaźników analitycznych, które składają się na wartość wskaźników syntetycznych wyliczanych przez Światowe Forum Ekonomiczne i Międzynarodowy Instytut Zarządzania Rozwojem. W ostatniej części rozdziału Doktorant ocenił międzynarodowy potencjał konkurencyjny gospodarki Polski i Niemiec. Większą międzynarodową zdolność konkurencyjną przypisywał temu państwu, które było korzystniej

oceniane przez większą część analizowanego okresu pod kątem międzynarodowej konkurencyjności. Jeżeli nie zarysowała się wyraźna przewaga, wówczas decydujące były wyższe wartości danego wskaźnika osiągane w ostatnich latach badanego okresu.

Uważam, że rozdział czwarty jest zbyt obszerny. Autor przedstawił ogromną liczbę mierników i wskaźników, które ukazują międzynarodową zdolność konkurencyjną Polski i Niemiec. Z jednej strony powoduje to, że przedstawione analizy są bardziej szczegółowe i kompletne, z drugiej zaś sprawia, że uwzględnione metody i narzędzia są bardzo różne pod kątem ich przydatności do prowadzonych analiz. Autor sam stwierdził powołując się na literaturę, że niektóre rankingi publikowane przez instytucje międzynarodowe nie są oparte na podstawach teoretycznych i pozostawiają dużo do życzenia. Rozdział ten zyskałby, gdyby Autor dokonał bardziej precyzyjnego wyboru narządzi badawczych i skoncentrował się na tych, które odnoszą się w większym stopniu do teorii ekonomicznych. Jednocześnie Doktorant mógłby sam umiejscowić wybrane narzędzia badawcze w teoriach ekonomicznych. Zastrzeżenie moje budzi również tytuł podrozdziału 4.3. „Zdolność do sprzedaży dóbr i usług". W podrozdziale tym Autor analizował nie tylko eksport ale również import, przedstawił saldo handlu zagranicznego, *terms of trade* itd. Treść tego podrozdziału nie do końca odpowiada jego tytułowi. Pomimo zastrzeżeń rozdział czwarty oceniam pozytywnie. Autor wykonał ogromna pracę, by przedstawić zmiany międzynarodowej zdolności konkurencyjnej gospodarek Polski i Niemiec.

W **ostatnim rozdziale** Doktorant skonstruował modele ekonometryczne mające na celu wskazanie składowych międzynarodowej zdolności konkurencyjnej, które odegrały największą rolę w kształtowaniu międzynarodowej pozycji konkurencyjnej badanych krajów. Dokonał tego poprzez wskazanie czynników determinujących poziom PKB per capita w latach 1995-2004 i 2004-2018. W modelu wziął pod uwagę czynniki kształtujące PKB per capita takie jak: wskaźniki ogólnego rozwoju gospodarczego, konkurencyjności systemowej, zdolności do sprzedaży dóbr i usług, zdolności do zwiększania atrakcyjności dla mobilnych czynników wytwórczych oraz zdolności inwencyjnej i innowacyjnej. Syntetyczne wskaźniki poszczególnych składowych międzynarodowej zdolności konkurencyjnej Polski i Niemiec wyodrębnił przy pomocy metody unitaryzacji zerowanej. Następnie zbudował modele ekonometryczne przy użyciu wskaźników syntetycznych poszczególnych składowych międzynarodowej zdolności konkurencyjnej Polski i Niemiec. Dokonał estymacji parametrów modelu za pomocą klasycznej metody najmniejszych kwadratów, wyeliminował nieistotne zmienne za pomocą testu pominiętych zmiennych oraz dokonał weryfikacji modeli poprzez ocenę: istotności parametrów strukturalnych, stopnia dopasowania modelu, normalności

rozkładu składnika resztowego, jednorodności wariancji składnika resztowego, liniowości postaci analitycznej modelu, współliniowości zmiennych objaśniających.

W kolejnych podrozdziałach Autor przeprowadził analizę ekonometryczną, której celem było wskazanie elementów z poszczególnych składowych międzynarodowej zdolności konkurencyjnej, które w badanych okresach miały największy, istotny wpływ na kształtowanie międzynarodowej pozycji konkurencyjnej Polski i Niemiec. Rozdział ostatni oceniam wysoko. Autor przedstawił w nim wyniki badań własnych, w których wykorzystał modele ekonometryczne. Wyodrębnił czynniki, które determinują pozycję konkurencyjną badanych krajów. Oszacował też wpływ tych czynników na pozycję konkurencyjną gospodarek Polski i w Niemiec. Analiza taka ma ważny aspekt teoretyczny oraz aplikacyjny.

Pozytywnie oceniam również ostatni fragment rozprawy doktorskiej czyli przedstawione przez Doktoranta wnioski oraz rekomendacje dla sfery polityczno-gospodarczej. Warto podkreślić, że Autor w tej części pracy wskazał na trudności związane z pomiarem i właściwą interpretacją mierników międzynarodowej konkurencyjności krajowych gospodarek. Autor odniósł się w podsumowaniu do wszystkich kwestii zapowiedzianych we wstępie, w tym celów i hipotez. Wszystkie części, w przeważającym zakresie, stanową zgodną, wzajemnie się uzupełniającą i logiczną całość, merytorycznie poprawną, podporządkowaną realizacji celu głównego. Postawione we wstępie hipotezy badawcze zostały zweryfikowane i w obszerny sposób uzasadnione. Godnym podkreślenia jest również przedstawienie przez Doktoranta rekomendacji, które mogą być z powodzenie wykorzystane przez sfery polityczno-gospodarcze Polski.

3 . Uwagi szczegółowe

Autor rozprawy nie ustrzegła się błędów językowych i stylistycznych.

str. 10 przypis 7 - brak jest numeru strony w cytowanej monografii,

str. 13 – hipoteza badawcza nr. 3. „...wystąpiły w badanym okresie w pozycji w handlu międzynarodowym..." – powinno być albo „... w pozycji handel międzynarodowy..." albo „...w handlu międzynarodowym...",

str. 21 – akapit 1 „...oraz przybliżenie tego pojęcia występujące literaturze przedmiotu„ powinno być „... oraz przybliżenie tego pojęcia występujące w literaturze przedmiotu."

str. 22 akapit 2 - „Takie podejście proponowane jest J. D. Sachsa i G. Stonea." powinno być „Takie podejście proponowane jest przez J. D. Sachsa i G. Stonea."

str. 28 akapit 3 – „Stanowisko to można interpretować z ten sposób..." powinno być „Stanowisko to można interpretować w ten sposób...",

str. 29 – cytaty w obcym języku piszemy kursywą,

str. 41 akapit 2 – „Definiowane w taki sposób międzynarodowej konkurencyjności…" powinno być „Definiowanie w taki sposób międzynarodowej konkurencyjności…",

str. 54 akapit ostatni - …jest w stanie przyciągnąć napływ kapitału." lepiej „…jest w stanie przyciągnąć kapitał." lub „…jest w stanie przyczynić się do napływu kapitału."

str. 78 akapit 2 wzór „Zdolność Konkurencyjna podmiotu" powinno być „Zdolność konkurencyjna podmiotu",

str. 129 tabela 17 – lepiej brać pod uwagę realne wartości, czyli (PPP),

str. 130 rys. 28 – brak w komentarzu informacji o tym, że wyższy wzrost gospodarczy Polski w porównaniu z Niemcami wynikała w dużym stopniu z różnego poziomu rozwoju gospodarczego obu krajów,

str. 135 akapit 2 – „Na podstawie zgormadzonych danych…" powinno być „Na podstawie zgromadzonych danych…"

str. 146 akapit 1 – „…jak i po akcesji do Polski UE." powinno być „…jak i po akcesji Polski do UE."

str. 152 akapit 3 – „…podyktowany w dużej napływowi funduszy unijnych." powinno być „…podyktowany w dużej mierze napływowi funduszy unijnych."

str. 170 akapit 1 – „Jest to uwarunkowane jest tym…" powinno być „Jest to uwarunkowane tym…"

str. 182 akapit 2 – „…oraz promowanie przedsiębiorczość…" powinno być „…oraz promowanie przedsiębiorczości…"

str. 196 akapit 2 – „…od początku 2004 r. o 0,55 p.p. Import zaś o 0,42 p.p. " powinno być „…od początku 2004 r. o 0,55 p.p. import zaś o 0,42 p.p."

str. 203 akapit – „Na podstawie zgormadzonych…" powinno być „Na podstawie zgromadzonych…"

str.221 rys. 101 – wartości powinno się podawać w mln lub mld euro.

str. 242 akapit 1 – „Natomiast wydatki Niemiec na B+R kształtowały się na poziomie 3,71% i 4,45%." - chyba chodzi o średnie tempo zmian wydatków na B+R?

str. 244 ostatni akapit – „W Niemczech było to 16 896,3 tys. osób. Natomiast w Polsce 5 476,4 tys. osób." powinno być „W Niemczech było to 16 896,3 tys. osób, natomiast w Polsce 5 476,4 tys."

str. 330 akapit 3 „…na międzynardową pozycję konkurencyjną polskiej godspodarki wpływały w sposób pozytywny…" powinno być „…na międzynarodową pozycję konkurencyjną polskiej gospodarki wpływały w sposób pozytywny…"

str. 335 akapit 1 „…w sposób istotny starystycznie na jej międzynarodową…" powinno być „…w sposób istotny statystycznie na jej międzynarodową…"

4. Strona formalna rozprawy

Recenzowana praca spełnia wymogi formalne stawiane rozprawom naukowym. Dotyczy to przede wszystkim rzetelnego udokumentowania wykorzystywanych źródeł bibliograficznych, poprawnego wykorzystania terminologii, umieszczenia odpowiednich wykazów i spisów (treści, literatury, tabel i rysunków). Przywoływanie źródeł literaturowych w pracy jest czynione w sposób poprawny, podawane w spisach numery stron są aktualne, a zamieszczane rysunki i tabele klarowne. Całość pracy charakteryzuje poprawność formułowania myśli oraz logiczne interpretowanie wyników badań własnych. Zgłoszone uwagi odnośnie recenzowanej pracy mają w części swojej charakter dyskusyjny i nie rzutują istotnie na pozytywną jej ocenę. W pracy znajduje się niewielka liczba błędów językowych, które nie burzą jednak czytelności przedstawionych treści.

5. Konkluzja wraz z oceną końcową

Reasumując stwierdzam że, recenzowana rozprawa jest oryginalnym, interesującym i wartościowym rozwiązaniem zaprezentowanego w niej zagadnienia naukowego. W recenzowanej rozprawie Autor wykazał się umiejętnością samodzielnego stawiania i rozwiązywania problemów naukowych, dojrzałością w zakresie prowadzonych badań empirycznych, kompetencją w interpretacji uzyskanych wyników. Pomimo nie do końca poprawnej struktury pracy uważam, że dobór tematyki i założenia badawcze, struktura pracy, zastosowane metody badawcze, jej wartość naukową i stronę formalną są właściwe. Stwierdzam w związku z tym, że rozprawa doktorska mgr Konrada Rojka „Zmiany międzynarodowej konkurencyjności gospodarek Polski i Niemiec po wejściu Polski do Unii Europejskiej" spełnia wymogi stawiane w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym (Dz.U. z 2007r. poz. 1789) w związku z art. 179 z dnia 3 lipca 2018r. przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669). Wnioskuję do Senatu Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu o przyjęcie pracy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Warszawa dn.06.06.2022

Jakub Kraciuk